

Keane's The New Despotism

Citation for published version (APA):

Janse, R. (Author). (2020). Keane's The New Despotism. Web publication/site, www.nederlandrechtsstaat.nl.
<https://www.nederlandrechtsstaat.nl/forum/id305/20-10-2020/keane%E2%80%99s-the-new-despotism.html>

Document status and date:

Published: 20/10/2020

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

<https://www.ou.nl/taverne-agreement>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 29 Nov. 2021

Open Universiteit
www.ou.nl

FORUM

KEANE'S THE NEW DESPOTISM

RONALD JANSE - 20.10.2020

De [rechtsstaat-APK](#) die de Europese Commissie onlangs publiceerde, laat zien dat een [aantal EU-lidstaten](#) ernstig tekortschiet in de bescherming van rechterlijke onafhankelijkheid, de bestrijding van corruptie en het waarborgen van *checks and balances* en een pluriform medialandschap. Dat is geen verrassing maar het maakt toch indruk wanneer je het panorama aan je voorbij ziet trekken. De Commissie blijft echter optimistisch: de waardengemeenschap is een moeilijk en moeizaam project, een proces van vallen en opstaan, maar alle lidstaten willen uiteindelijk hetzelfde doel bereiken.

Dat laatste is de vraag. Zoals bekend verklaarde [Orbán](#) al weer enige jaren geleden dat zijn regering bezig is met een totaal ander project: de illiberale democratie. De Poolse regering heeft zich [in vergelijkbare zin](#) uitgelaten. Met de uitvoering van dát project gaat het crescendo. Dat blijkt uit [The New Despotism](#), het nieuwe boek van John Keane.

Keane is een politiek theoreticus en een kenner van de democratie. Hij heeft verschillende boeken op zijn naam staan, waaronder [The Life and Death of Democracy](#). In zijn nieuwste boek, dat eerder dit jaar verscheen, stelt hij zich onder meer de vraag waarom illiberale democratieën zo succesvol zijn in het behoud van de macht.

Keane ziet landen als Hongarije niet als onderdeel van de EU maar als succesvolle exponenten van hedendaagse despotische regimes, zoals Rusland, Singapore, de Verenigde Arabische Emiraten en Turkije. Deze regimes ontleen hun legitimiteit vaak aan verkiezingen en tooien zich met uiterlijke kenmerken van de liberale democratische rechtsstaat, zoals een constitutioneel hof, referenda, experimenten met burgerparticipatie, parlementen, verkiezingscampagnes, een grondwet, binding aan internationale mensenrechtenverdragen, nationale en lokale ombudspersonen, een mensenrechtencomité, enzovoort. Onder de motorkap zijn de regimes gericht op de bestending van de macht en rijkdom van een kleine elite.

Op een van de eerste bladzijden schrijft Keane dat hij de stijl heeft gevolgd van Machiavelli's *Il principe*. Die belofte wordt niet waargemaakt: Keane's voorkeur voor de liberale democratische rechtsstaat en zijn afkeer van despotische regimes is

te duidelijk aanwezig op alle bladzijden om de vergelijking met Machiavelli's onderkoelde observaties en analyses te kunnen doorstaan. Toch zegt de ambitie wel iets over Keane's boek: het onderwerp is de werking van de macht. En evenals zijn grote voorbeeld is Keane een impressionist, geen systematicus. Keane heeft veel tijd doorgebracht in landen als China, Rusland en de Verenigde Arabische Emiraten. Dankzij deze kennis en ervaring bevat zijn boek talloze treffende observaties en anekdotes.

Keane beschrijft hoe elites het staatsapparaat en grote delen van de economie controleren. Burgers zijn afhankelijk van connecties met de elite om een baan te vinden, promotie te maken of een vergunning te krijgen. De media verheerlijken de bestaande macht, zaaien twijfel over alles wat voer voor kritiek op het bewind zou kunnen zijn en maken burgers murw met spelletjes en shows. Verkiezingen worden gemanipuleerd met stembusfraude, het sleutelen aan de grenzen van kiesdistricten en het weren en desnoods gevangen zetten en elimineren van kansrijke tegenkandidaten. Referenda, opiniepeilingen en vormen van burgerparticipatie worden ingezet om zwakke plekken in het regime te identificeren en te repareren. De rechtspraak is een wapen tegen politieke tegenstanders en concurrenten van de heersende elite. De politieke retoriek is gevuld met begrippen als nationale trots, nationale waardigheid en soevereiniteit en burgers worden opgestookt tegen internationale organisaties en waakhond-ngo's. Keane's verhaal gaat echter niet alleen over afhankelijkheid, repressie, manipulatie en propaganda. Geïnspireerd door Tocqueville stelt hij dat onvrije democratieën sterk leunen op een gedweë middenklasse die het allemaal wel best vindt zolang een zeker welvaartspeil gegarandeerd is. De beginselen van de liberale democratische rechtsstaat zijn minder populair dan we denken en zouden willen.

In een dun laatste hoofdstuk stelt en beantwoordt Keane de vraag wat het medicijn is tegen de kwaal van het despotisme. In essentie is zijn antwoord: de liberale democratische rechtsstaat. [Critici](#) hebben terecht geconstateerd dat Keane in de rest van zijn boek juist overtuigend laat zien dat despotische regimes de instituties van de democratische rechtsstaat vakkundig onschadelijk maken en voor hun eigen doeleinden gebruiken. Deze spanning is precies waarom *The New Despotism* de moeite waard is als achtergrondliteratuur bij de rechtsstaat-APK. Keane laat zien dat het normatieve kader van de rechtsstaat-APK en de politieke werkelijkheid waarop dat kader van toepassing is, in een aantal lidstaten weinig meer met elkaar te maken hebben.